

Döngüsel Ekonomiye Geçiş için Finansal Mekanizmalar

Burcu ÜNÜVAR

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
Ekonomik Araştırmalar Müdürü

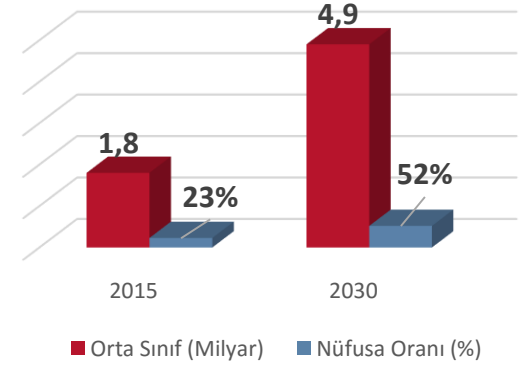
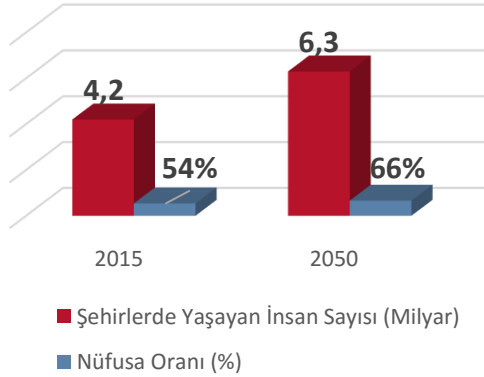
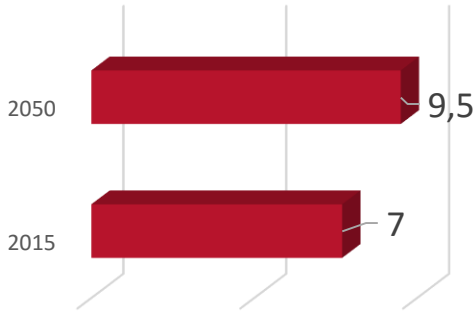
Türkiye Sınai Kalkınma Bankası

www.tskb.com.tr

Neden döngüsel ekonomiye ihtiyaç var?

Dünya kalabalıklaşıyor, zenginleşiyor ve kaynaklara ihtiyaç her geçen gün artıyor

Dünya Nüfusu (Milyar)

*İnsanlığın mevcut tüketim hızıyla kaynak ihtiyacını sağlamak ve sürdürmek için 1.5 gezegene ihtiyacı var. Bu bize bir yılda kullandığımız kaynağı Dünya'nın **1,5 senede** rejenere etmesi gerektiğini gösteriyor.*

Global Footprint Network

Sınırlı Kaynaklar

Sınırsız İhtiyaçlar...

...mıydı o?

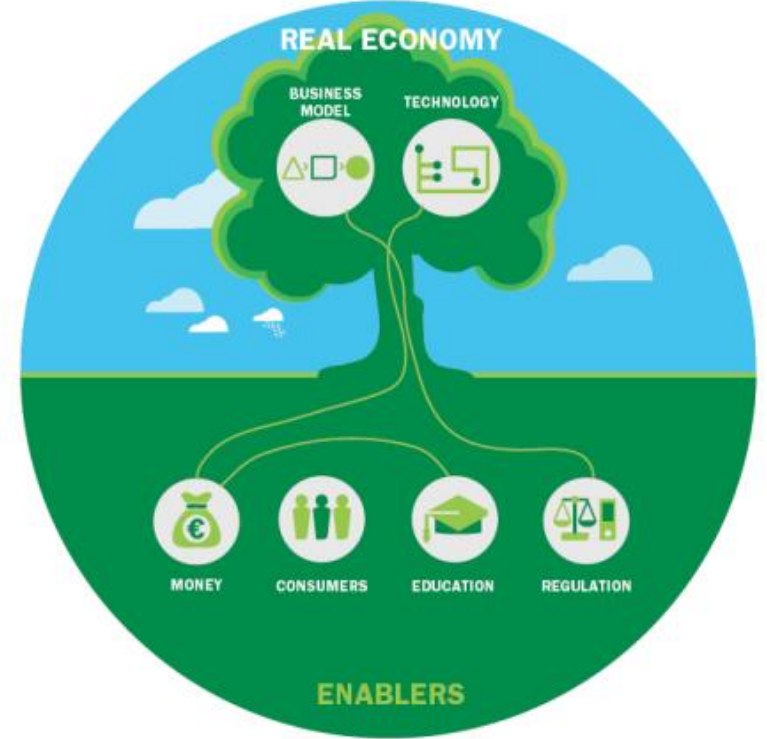

Economics is
the study of
exchange!

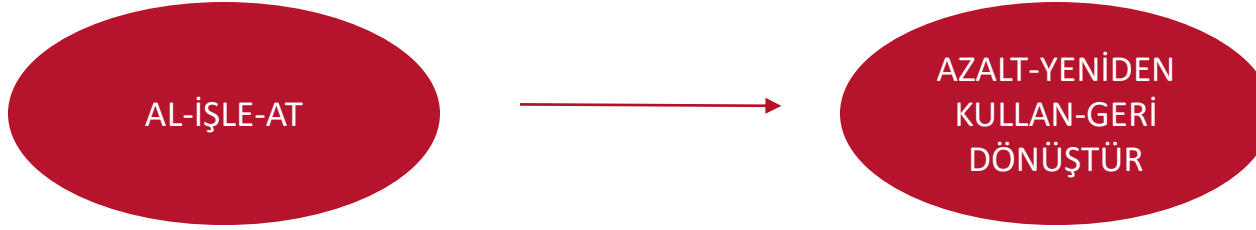
(Kenneth Boulding)

Çok Taraflı Desteklerle Döngüsel Ekonomiye Geçiş

- ✓ Döngüsel ekonomiye geçiş ekonomik olarak mantıklı gelirken, üretim süreçleri otomatik olarak döngüsel hale dönüşmüyor
- ✓ Geçişin desteklenmesi ve gerekli değişikliklerin teşvik edilmesi ve yönlendirilmesi gerekiyor
- ✓ Bu değişiklikler, ancak iş modelleri ile desteklenirse, tüketici davranışları ile sağlanabilirse ve mevzuat, finansman ve eğitim düzenlemeleri sayesinde meydana gelebilir
- ✓ Eğer bu destekleyiciler aynı hedefe göre şekillenirse, birbirlerini daha da destekler ve bu değişimi hızlandırır

Yeni İş Modellerine Geçiş

- Tamamıyla yenilenebilir, geri dönüştürülebilir girdileri kullanan
- Ürün kullanım süresini uzatan
- Ürünü hizmet olarak sunabilen
- Paylaşım platformları aracılığıyla işbirlikçi tüketimi geliştiren
- Ürün kullanım süresi sonunda kaynakları tekrar doğaya kazandıran iş modelleri

Yeni İş Modellerine Geçiş

Geleneksel İş Modelleri

Yeni İş Modelleri

Değer yaratma kriterleri

İş sürekliliği ve kâr optimizasyonu

Finansal getirilerin yanında, çevresel ve sosyal iş değerleri

İşbirliği

Tedarik zincirinde geleneksel alıcı satıcı ilişkisi

Güçlü işbirliği ve ortak yaratım içeren şirket ve kurum ağı

Ticari İşlem

Sadece para ile ticaret yapılan B2B ya da B2C piyasaları

Para dışında kaynak değişimine de olanak sağlayan, hem üretici hem müşteri olarak hareket edilebilen C2C ve C2B piyasaları

Sahiplik

Ürün ve hizmetlerin tüketiminde sahiplik önemli

Hizmete ulaşım, ürüne sahip olmaktan daha önemli

Başarı Ölçme

Alıcı ve satıcı için finansal fayda maliyet analizleri

Hem tüm paydaşlar hem de toplum için finansal ve finansal olmayan değerleri de içeren fayda maliyet analizleri

Döngüsel Ekonomi, Doğrusal Fırsatlar

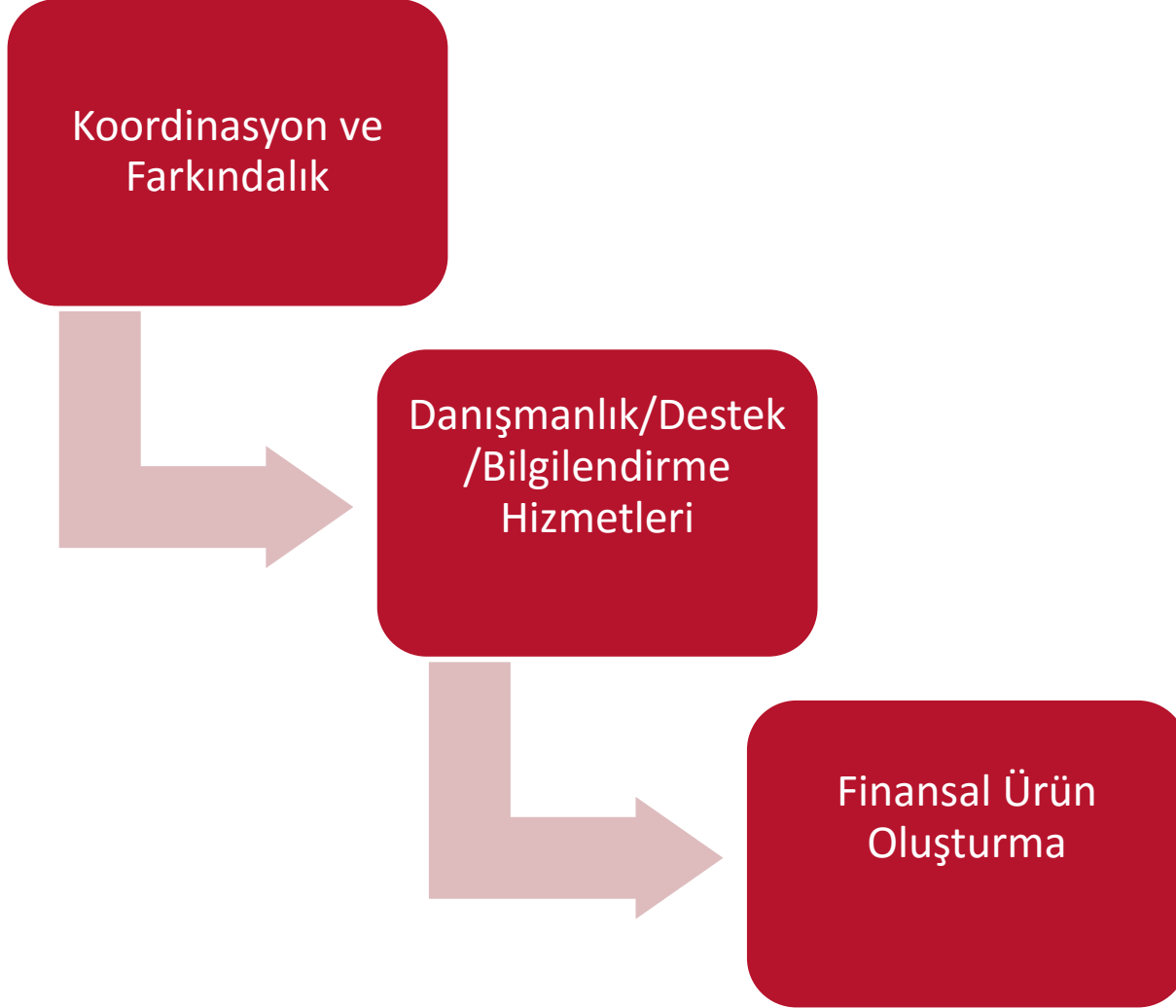
- Önümüzdeki 10 senede döngüsel ekonominin %4 ile %7 arasında büyüyeceği tahmin ediliyor (G20 Insights)
- Döngüsel modeller birçok bankanın sürdürülebilirlik hedefleri ile örtüşen bir kavram
- Sürdürülebilirlikte öncü olan işletmeler daha yenilikçi, daha iyi finansal performansa sahip ve daha iyi kredi derecelerine sahip
- Sürdürülebilir projelere daha fazla sermaye ve kaynak ayıran bankalar, daha sağlıklı portföylere sahip oluyorlar ve bu işletmelere düşük karbon ekonomisine geçişte kolaylaştırıcı rol üstleniyorlar

Döngüsel Ekonomi ve Finansman

- Döngüsel modeller için mevcut en önemli kaynak hâlâ banka kredileri **ama ayrılan kaynak sınırlı**
- İlerde bono ve tahviller döngüsel modeller için önemli finansal enstrümanlar haline gelebilir, ancak öncelikle **döngüsel modeller üretecek şirketlerin** olgunlaşması ve belli bir büyüklüğe ulaşması gerekiyor
- **Kitle fonlaması (crowdfunding)** yatırım için kaynak sağlama konusunda önemli bir platform. Çünkü kitle fonlaması, döngüsel modellerin sadece ekonomik getirilerine değil, çevresel yararlarına da odaklanan bir sistem
- Risk sermayeleri ve özel sermaye fonları da bu modeller için kaynak sağlayabilir, ancak bu fonlar **yüksek getiri ve göreceli erken geri ödeme** talep ediyor
- Döngüsel iş modellerinin şirketlerin **maliyet etkin** şekilde uygulayamama riski yatırımcılar tarafında kaygı yaratıyor. Bu durum gelecekteki kaynak fiyatlarının tahmin edilmesini ve karşılaştırmalı üstünlük sağlayacak şirketlerin belirlenmesini zorlaştırıyor

Finansman...Peki Nasıl?

Veri ve Bilgi Eksikliği Finansmana Engel

Döngüsel iş modellerinin performansını ölçecek veriler henüz mevcut değil:

- Güvenilir risk analizleri için gereken performans verisi gibi temel verilerin ulaşılabilir olmaması yatırım kararlarını etkiliyor
- Ancak, yatırım olmadan da bu tip kayıtların güvenilir şekilde sağlanması zor
- Veri tabanı kurmak adına yapılan girişimler hâlâ pilot çalışma seviyesinde ve bu veriler finansal performansı ölçmek için yeterli seviyede değil

Döngüsel iş modellerinin yatırımcılara etkili şekilde anlatılamaması da önemli bir engel

- Piyasadaki önde gelen yatırımcılar hâlâ döngüsel ekonomi konsepti hakkında yeterli bilgiye sahip değil
- Döngüsel ekonomi konseptlerini içeren birçok benzer iş modeli farkındalığı artırmak için kullanılabilir
- Örnek olarak, yatırımcıların aşına olduğu araçlar kullanılarak performans verisi üzerine eksikliğin azaltılmasını sağlanabilir

Yeni İş Modellerine İhtiyaç Var

Döngüsel iş modellerinin bankacılık için getirdikleri:

- Döngüsel iş modellerine birden çok sermaye seçeneği ile finansman sağlanabilir
- Nakit akım optimizasyonu döngüsel iş modellerinin daha rahatt fonlama imkanı sunacak
- Döngüsel ekonomide daha çok başvurulacak «kullanım başı ödeme gelir modelleri» (pay per use), nakit akımları zamanlamasının önemini artıracak
- Döngüsel iş modellerinin finansmanında yasal kontratlar çok kritik rol oynayacak
- İkinci el pazarlarda nakit akımı optimizasyonu ve değer yaratımı ek fon yaratma ihtiyacını ortaya çıkaracak
- Kredibiliteye daha fazla odaklanılacak
- Ürünlerin parçalarının dizaynı artık değerlerini arttıracak
- Tedarik zinciri finansmanı, tedarik zincirindeki yararlanılmayan finansal kaynakları açığa çıkaracak

Finansal Kurumların Varlığı ve Desteęi Önemli

Doğrusal (linear) bankacılıktan döngüsel bankacılık aklına geçiş:

- Teminat değerlerine dayalı bir yaklaşımdan çok nakit akım odaklı bir yaklaşım
- Döngüsel iş modelleri karakteristiklerine uygun deęerleme ve risk modelleri
 - Örneęin, ikinci el pazarları ve döngüsel tedarik zincirlerinde daha yüksek deęerler
- Döngüsel potansiyeli bulunan ürünler için kiralama (leasing) anlaşmaları
- Mevcut iş sermayesi çözümlerinin ötesine geçebilecek tedarik zincirleri için yeni ve inovatif çözümler
- Finansal iş modellerinde kullanılacak, çevresel ve sosyal etkileri ölçecek yeni fiyatlama araçları
- Eğer döngüsel işin risk getiri profili borç verme kriterlerini karşılayamıyorsa varlık sağlayıcılar ile ortaklıklar
- Finans kurumlarının kendilerini döngüsel tedarik ve satın alma prosedürlerine adapte ederek ek talep yaratması

Finansal Çeşitlilik Başarı Getirir

Banka Fonlaması

- ✓ Kurumsal borçlanma: kurumsal seviyede garantili, geleneksel kurumsal krediler
- ✓ Kiralama: Kullanım başı ödeme modeli. Güvenilir ve ikinci el pazarında tahmin edilebilir ürünlere sahip müşteriler için
- ✓ Faktöring ve tedarik zinciri finansı: Belirsiz gelecek nakit akımlarını satarak ön finansman sorunu çözmek
- ✓ Yapısal finans: Büyük münferit döngüsel projeler

Sermaye Piyasaları

- ✓ Öz sermaye finansmanı: Halka arz
- ✓ Borç finansmanı: Yeşil Bonolar

Vakıflar ve STK'lar

- ✓ Başlangıç seviyesinde olan ve yeterli performans verisine sahip olmayan döngüsel modeller için ticari olmayan kanallar

Risk Sermayesi ve Özel Sermaye

- ✓ Döngüsel iş modeli geliştiren girişimciler için özel kaynak ancak hızlı ve yüksek getiri beklentisi

Kitle Fonlaması

- ✓ P2P Kredisi
- ✓ Sermaye Yatırımları

Kamuya da Görev Düşüyor

Politika yapıcılarının özellikle dönüşüm ekonomisine adaptasyon sürecinde aktif rol üstlenmesi gerekiyor:

- Üretim ve dağıtım zinciri sürecinde döngüsel iş modellerini uygulayanlar ve negatif dışsallıklara adres edenleri teşvik edecek **fiyatlama sisteminin** oluşturulması
- Akıllı tasarım, yeniden kullanma ve geri dönüşümü geliştirmek adına **çevre dostu teknolojiler için talep** yaratılması
- Döngüsel iş modelleri geliştiren girişimcileri **destekleyici vergisel yaklaşımların** geliştirilmesi
- **Çok taraflı ve ulusal kalınma bankalarının, sermaye fonlarının ve kurumsal yatırımcıların** daha fazla rol almasının sağlanması

Kamu sektörünün dışlama etkisinden kaçınmak için desteklerin döngüsel modellerin farklı safhalarına göre şekillendirilmesi lazım

- Döngüsel modellerin geliştiği, çoğaldığı ve olgunlaştığı ileri ekonomilerde sermaye fonlarını daha fazla çekmek adına asgari şekilde müdahale edilmesi
- Daha zor iş yapılabilir ortamlarda, finansal ve teknik destek sağlamak için (kredi, sermaye, danışmanlık hizmetleri) **kamu-özel ortaklıkları kurulması** ve daha kapsamlı politikaların geliştirilmesi
- Döngüsel inovasyon içeren, ancak daha test edilmemiş bütün projeler için **kamu sektörü garantisinin** sağlanması
- **Tedarik zincirlerinde işbirliklerini güçlendirmek ve işletmeler arasındaki bağlantıları** güçlendirmek için tasarlanacak finansal enstrümanların desteklenmesi
- Bankacılık sistemindeki, döngüsel iş yatırımlarına hizmet eden **finansal teknoloji (fintech) ve kitle fonlaması** enstrümanlarını etkileyen bariyerlerin azaltılması